

тю, роман, доповідь, доповідь тощо, тоді як у шкільних умовах – розгорнуту усну відповідь, статтю, оповідання. Найпоширенішими вправами для розвитку зв'язного мовлення є: розгорнуті відповіді на запитання (включаючи діалоги), записи за спостереженнями, усні перекази прочитаного (різні варіанти), усні розповіді учнів за темою, за малюнками, зачинами (кінцівками). Розповідь художніх текстів напам'ять, імпровізація казок, листові перекази текстів-зразків, драматизація оповідань і казок, драматизації різних видів, усне малювання, роздуми, реферати, ділові папери: оголошення, адреси тощо. Як видно, вибір вправ досить широкий. Вони різноманітні за формою, змістом, мовою, жанром, місцем проведення та участю дітей у виставах. Всі вправи виконуються в практичній формі.

Ключові слова: модернізація розвитку мовлення, інноваційні технології, початкова школа, сучасна освіта.

УДК 378.147:001

Дмитро Макух

Національна академія Служби безпеки України

ORCID ID 0000-0001-7480-3808

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/369-379

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ДИСКУРСІ

У запропонованій статті здійснено експлікацію феномена професійної ідентичності крізь призму міждисциплінарного підходу у контексті взаємодії ідей, концепцій та методологічних принципів різних сфер гуманітарного знання. На основі аналітичного огляду педагогічно-психологічних, філософських та соціологічних джерел розкрито теоретичні засади становлення професійної ідентичності в нерозривному взаємозв'язку із особистісною ідентичністю.

Показано, що професійна ідентичність передбачає процес ідентифікації з професійною групою та водночас базується на особистісній компоненті, оскільки ефективність професійної діяльності перебуває в безпосередній залежності від індивідуальних характеристик фахівця. Стверджується, що професійна та особистісна ідентичність реалізуються у нерозривній єдності і є нероздільними й взаємодоповнюючими чинниками досягнення внутрішньої цілісності та самототожності індивіда.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, особистість, особистісна ідентичність, соціальна ідентичність, професійна ідентичність.

Постановка проблеми. Проблема ідентичності та осмислення багатоманітності її форм у розвитку особистості на різних етапах і рівнях становлення постає одним з найбільш пріоритетних питань у сучасному міждисциплінарному дискурсі.

Ідентичність є надзвичайно складним та комплексним психологічним утворенням, яке поєднує індивідуальні та колективні рівні свідомості, охоплюючи у своїй багат шаровості внутрішнє «Я», особистісне існування, професійну діяльність, національну культуру та інш. А тому вивчення цього феномена потребує врахування

педагогічних, психологічних, соціологічних та філософсько-культурологічних чинників.

У цьому контексті важливим постає проблема посилення особистісно-орієнтованих зрушень в утвердженні нової парадигми освіти, що вибудовується на ґрунті «антропологічних зрушень» (Андрущенко, 2006) та «ренесансу антропологічних знань». Це обумовлює актуалізацію ролі освіти з метою підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців у проблемному полі нерозривного взаємозв'язку становлення особистості з формуванням професійної ідентичності.

Аналіз актуальних досліджень. Питання професійної ідентичності в наукових студіях піднімаються Д. Сьюпером, Р. Хейєвігхерстом, Е. Зейємером та ін. й пов'язуються, насамперед, з потребами професійного розвитку та професійного самовизначення й самореалізації. Водночас потенційні можливості особистісного та професійного становлення індивіда актуалізують проблеми розбудови «Я-концепції» (Р. Бернс, У. Джемс, І. Кон, Е. Еріксон, З. Фрейд та ін.) та способів індивідуального самовираження й свободи вибору (Ж. Лакан, К. Хорні та ін.) як основи особистості (О. Кренберг).

Особливість формування професійної ідентичності у вітчизняних академічних розвідках стає предметом значного наукового інтересу (Я. Андрушко, Н. Балицька, А. Борисюк, О. Васильченко, Т. Клибанівська, О. Коропецька, Ю. Котенєва, О. Кочкурова, І. Кузьміна, С. Лукомська, О. Лящ, І. Мельничук, М. Павлюк, В. Прокопчук, О. Романишина, О. Чуйко та ін.).

Разом із тим, проблема міждисциплінарного осмислення феномена професійної ідентичності потребує більш поглибленого вивчення.

Метою статті є експлікація теоретичних засад феномена професійної ідентичності в її нерозривному взаємозв'язку із становленням особистісної ідентичності у проблемному полі міждисциплінарного підходу.

Методи дослідження. У дослідженні використовувалися теоретичні методи: системного аналізу наукових літературних джерел педагогічного, психологічного, філософського та соціологічного змісту; абстрагування; аналізу та синтезу; порівняння та класифікації. Разом з тим для досягнення поставленої мети важливими поставали принципи: загальнонаукові (об'єктивності, наступності і послідовності

розвитку, системності) та специфічні (принцип гуманізму, принцип безперервної освіти, принцип міждисциплінарності).

Виклад основного матеріалу. Становлення професійної ідентичності перебуває у нерозривному взаємозв'язку з розвитком особистості в цілому, є невід'ємним від вікового розвитку індивіда, а тому процес її побудови неможливий без формування особистісної ідентичності. І водночас правильний особистісний вибір професійного шляху виступає найвагомішою підставою досягнення внутрішньої цілісності індивіда. Саме ідентичність, на думку Е. Еріксона, виконує у психіці людини інтегративну функцію і формує ядро, навколо якого поєднується всі структурні складові, що утверджують цілісність особистості, адже постає «сумою того, що робить нас незмінною особистістю і відносно стабільною у часі, просторі та соціумі» (Erikson, 1968).

Поняття ідентичності має тісний зв'язок з терміном ідентифікації (лат. *iden* – «так само», *facere* – «прирівняти») як уподібнення себе з кимось іншим, шляхом набуття певних ролей, якостей, дій, думок інших індивідів й копіювання їх (Шапар, 2007), або , ототожнення з певним об'єктом дійсності. У даному контексті ідентифікація передбачає можливості уподібнення соціальним групам, установам, ідеологіям, релігіям, усвідомлення належності до певної спільноти, перебуваючи у тісному взаємозв'язку з феноменами «вчування», «дотичність до душевного життя іншого» (Шинкарук, 2002), а тому і виступає вихідною засадою для розбудови ідентичності особистості. Вона не може бути повною і є частковою, оскільки, зазвичай, переймає тільки певну рису (Freud, 1921).

Важливо, що вперше проблеми ідентифікації піднімає австрійський психолог З. Фрейд у працях «Групова психологія і аналіз Его», «Тлумачення сновидінь», «Психопаталогія повсякденного життя», наголошуючи на ролі несвідомого у спробах перейняття зразків поведінки інших (зокрема батьків для дітей) й перенесення їх образу на самого себе. На думку вченого ідентифікація набуває дефініції як «несвідомий процес, на основі якого індивід... поводить себе, думає та відчуває так, як би це робила інша людина, з якою вона себе ідентифікує» (Freud, 1921).

Здійснюючи експлікацію різноманітних форм ідентифікації (истерична ідентифікація, ситуативна, нарцистична, агресивна та інш.), З. Фрейд узагальнює їх спільні особливості, які зводить до наступних:

- ідентифікація виступає початковим проявом емоційної прив'язаності до об'єкта;
- постає заміною лібідо, вбираючи об'єкт у власне Его;
- може виникати в результаті сприйняття нових якостей, спільних з іншою особою.

Саме всебічний аналіз феномена ідентифікації З. Фрейдом заклало глибоке підґрунтя для поглибленого осмислення ідентичності та її ролі в людській життєдіяльності. Відтак, ідентифікація постає процесом зіставлення об'єктів між собою з метою виявлення загальних особливостей або специфічних рис. Ідентичність у даному контексті виступає деяким станом результату ідентифікації, яка призводить до цього стану (Терещенко, 2008, с. 32-36), оскільки саме «ідентифікація» постає дією, «спрямованою на встановлення ідентичності» (Шинкарук, 2002).

Окреслені підходи наближають до розуміння феномена ідентичності. Зокрема, Е. Еріксон основним поняттям свого вчення (епігенетична теорія) покладає саме «ідентичність» як базову та вихідну властивість особистості, яка знаходиться у постійному становленні. У цьому контексті ідентичність постає як «синтез ідентифікацій, що виникають у процесі соціалізації індивіда – спочатку з окремими особами, а згодом- з малими й великими спільнотами» (Яблонська, 2010, с. 378-387).

Властиво, що кожний період розвитку особистості має притаманний для нього об'єкт ідентифікації й зіштовхується з проблемами кризи ідентичності й спробами її подолання або ж формування негативної ідентичності особистості.

Варто зауважити про відсутність в сучасному науковому дискурсі однозначних підходів щодо понятійного та методологічного осмислення феномена ідентичності як в теоретичному так і практичному вимірах. Дискурсивними залишаються особливості та умови становлення, структура та генезис феномена ідентичності. Адже в залежності від використання цього поняття у різних сферах наукового знання воно набуває своєрідних особливостей витлумачення та розуміння. Зокрема у природничих науках ідентичність редукується до формування аналогій та узагальнень, розпізнавання образів та створення класифікацій.

Так, Т. Яблонська виокремлює чотири підходи в розуміння ідентичності, які сформувалися у психології:

- особистісно-орієнтований, який базується на осмисленні образу «Я» як суб'єктивної сфери (персональна ідентичність), наповненої унікальними смислами (А.Маслоу, Р.Мей, К.Роджерс, В.Франкл та ін.).

- соціально-психологічний, який акцентує увагу на соціальних механізмах становлення ідентичності у контексті усвідомлення належності до соціальних спільнот (соціальна ідентичність), ідентифікації з певними зразками та нормами поведінки, властивих для окремих груп людей з врахуванням етнічної, національної, релігійної, професійної, сімейної приналежності (Д. Тернер, Г. Теджфел, Е. Еріксон та ін.).

- у зрізі теорій вікових криз як специфічний феномен юності (релевантна ідентичність), що характеризується закономірностями становлення (І. Кон, Д. Марсія, Д. Фельдштейн, Е. Еріксон та ін.).

- психоаналітичний, висвітлення витоків стійкої самості (первинна ідентичність), особливостей її становлення з врахуванням механізмів саморегуляції (Д. Віннікотт, Х. Кохут, М. Малер, Р. Лейнг, К. Хорні, Х. Хартманн) (Яблонська, 2010, с. 378-387).

Інтелектуальні джерела філософського тлумачення проблем ідентичності пов'язані з усім соціокультурним поступом становлення філософської думки від докласичних, класичних, некласичних та поснекласичних вчень. Втім, теоретичні засади осмислення ідентичності закладаються представниками Нового часу та німецької класичної філософії, відповідно до яких ідентичність постає тотожністю свідомості, позаяк «персона тотожна з тією, яка існувала вчора» (Власевич–Харкова, 2013) й виступає у різних просторово-часових координатах однією тією ж особою. А відтак несе відповідальність за минулі вчинки та дії, оскільки здійснювала їх саме вона, а не хтось інший про, що засвідчує пам'ять як основа ідентичності. Разом з тим для філософів Нового часу окрім пам'яті до джерел самототожності відносяться постійні риси характеру особи та її тіло. Водночас концептуалізується ідея самосвідомості як основа нашого «Я».

Некласична філософська рефлексія феномен ідентичності експлікує у феноменологічно-екзистенційній площині крізь призму людської екзистенції, переживання своєї присутності у світі та пошуку сенсу людського існування та (Е. Гуссерль, Ж.-П. Сартр, М. Гайдеггер, К. Ясперс, М. Бердяєв, В. Франкл та інш.). Людина в екзистенціалізмі розглядається за межами раціоналістичної традиції як унікальна та

неповторна істота, яка приречена на свободу і завжди постає і зрізі наявних можливостей проектом незавершеним та непередбачуваним.

Водночас представник філософії екзистенціалізму К. Ясперс в 1913 р. в науковому дослідженні «Загальна психопаталогія» саме ідентичність розглядає у проблемному полі буття людини у зрізі переживання особистісної самототожності. Зокрема до основних властивостей свідомості німецький вчений відносить такі як:

- переживання себе як активної діяльній істоти (почуття діяльності):

- переживання особистісної єдності (єдність власного «Я»);
- переживання власної ідентичності (я є тим, ким був завжди);
- переживання своєї відмінності від інших (унікальності та неповторності) (Jaspers, 1973).

Тобто К. Ясперс акцентував увагу на ідентичності як переживанні своєї самототожності та цілісності власного «Я».

У постнекласичному філософському дискурсі (Т. Адорно, Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, П. Рікер, М. Фуко та інш.) утверджуються ідеї децентрованого суб'єкта, з властивою для нього мозаїчністю, фрагментарністю, розщепленістю й заперечення людини як джерела цілісності, єдності та самототожності. А відтак особливого резонансу набувають поняття, «нетотожність», «відмінність», «розірваність», «фрагментарність», «множинність», «іншість», «нарративність», «Інший», погляд Іншого» і т.д.

Разом з тим, соціологічні підходи експлікації ідентичності значною мірою поглибили дослідницьке поле щодо вивчення цієї проблеми, надаючи їй нового статусу – соціального. Тобто, на відміну від дослідження психічних механізмів впливу на формування ідентичності, соціологи акцентують особливу увагу саме на соціальні інститути та особливостей входження особистості в соціальне середовище.

Зокрема, вже у таких послідовників Е. Еріксона як А. Ватерман та Дж. Марсія проблема становлення ідентичності зміщується у соціальну площину та тих вимог, які ставляться перед особистістю для адекватного існування в суспільстві. На основі аналітичного огляду теорій ідентичності, на нашу думку, можливе виокремлення наступних соціологічних підходів вивчення окресленого феномена, зокрема:

- аксіологічний (А. Ватерман) – як вибір індивідом найбільш вагомих соціокультурних цінностей відповідних сфер життя

(професійна діяльність, сімейні відносини, політика, релігія, мораль, та інш), які сприятимуть формуванню ідентичності (Waterman, 1980).

- міжгрупових відносин (А. Тешфел, Дж. Тернер) як ідентифікація особистості з відповідною соціальною групою (соціальною категорією) на основі порівняння «свій»-«чужий»-«інший» - співвідношення особистості та суспільства (Р. Тернер, Х. Беккер, І. Гоффман, Р. Мертон, П. Бергер, Т. Лукман, П. Бурдь), що передбачає експлікацію індивідуального відчуження та групової ідентифікації. крізь призму категорій «соціалізація», «соціальний характер», «соціальна роль» та ін.

- «теорія соціальної ідентичності» (Г. Тажфел), що базується на ідеї приналежність індивіда до соціальної групи як визначальної характеристики для індивіда, передбачаючи механізму інтеграції соціально-групових категорій в категорії самосвідомості й закладаючи базу для формування професійної ідентичності» (Tajfel, 1982).

Властиво, що правильний особистісний вибір професійного шляху виступає найвагомішою підставою досягнення внутрішньої цілісності індивіда. Феномен професійної ідентичності експлікується у зрізі осмислення проблем становлення професійної самосвідомості та вагомому чинника професійного самовизначення і розвитку особистості у відповідній сфері трудової діяльності. Зокрема, О. Лящ, аналізуючи вплив професійної

ідентичності на особистісне самоздійснення, наголошує на таких ознаках як:

- «наявність у фахівця вираженої потреби у постійному професійному вдосконаленні та чіткого плану власного професійного розвитку;

- високий рівень розкриття особистісного потенціалу та здібностей фахівця у вибраній професії;

- досягнення фахівцем поставлених професійних цілей, переважання задоволення щодо власних професійних досягнень;

- визнання досягнень фахівця професійним співтовариством, широке використання його професійного досвіду та здобутків;

- постійну постановку та досягнення нових професійних цілей;

- високий рівень творчості під час здійснення професійної діяльності;

- формування власного «життєво-професійного простору» (Лящ, 2020, с. 189-193).

Тобто професійна та особистісна ідентичність перебувають у нерозривній єдності і є нероздільними й взаємодоповнюючими чинниками досягнення внутрішньої цілісності та самототожності. Адже професійна ідентичність передбачає процес ідентифікації з професійною групою (відповідною професією та її носіями) та водночас базується на особистісній компоненті, оскільки ефективність професійної діяльності перебуває в безпосередній залежності від індивідуальних характеристик фахівця.

Варто зауважити про розробку вченими (Д. Сьюпер, Р. Хейєвігхерст, Е. Зейєр та інш.) низки періодизації професійного шляху та необхідності врахування особливостей формування ідентичності в період юнацького віку. Зокрема Р. Хейєвігхерст виокремлює наступні етапи становлення професійної ідентичності з врахуванням відповідних вікових станів, а саме: від 5 до 10 років (ототожнення з певним працівником або професією); від 10 до 15 років (надбання трудових навиків й формування працелюбства); від 15 до 25 років (набуття професійної ідентичності); від 25 до 45 років (становлення професіонала); від 40 до 70 років (праця на благо суспільства); після 70 років (осмислення продуктивного періоду професійної діяльності).

У даному випадку визначення стадій професійного становлення особистості визначається в залежності від надбання як відповідних установок індивіда, так і надбання ним професійних навиків.

Тоді як Д. Сьюпер акцентує увагу на усвідомлення людиною особистісних здібностей і нахилів, на основі яких відбувається вибір професії й побудови професійної «Я-концепції». Так вчений пропонує наступну періодизацію професійного становлення:

- від народження до 14 років – етап росту;
- від 15 до 24 років – етап дослідження;
- від 25 до 44 років – етап зміцнення кар'єри;
- від 45 до 64 років – етап збереження досягнутого;
- після 65 років – етап спаду (Super, 1963).

Аналітичний огляд психологічних та педагогічних джерел засвідчує необхідність усвідомлення належності індивіда до певної професійної групи й потреби самототожності як фахівця. А відтак, як стверджують вітчизняні вчені професійна ідентичність – це: «інтегративна якість особистості, яка містить когнітивні, емоційні, поведінкові характеристики особистості та визначає ефективність професійного розвитку людини» (Клибанівська, 2020, с. 52-56), «ідентичність, сформована у процесі

трудової діяльності людини та охоплює професійну компетентність, етику, розвиток, спеціалізацію, самосприйняття та рольову поведінку» (Лукомська, Чуйко, 2013, с. 184–187).

Тобто даний феномен акцентує увагу на формуванні особистості фахівця й, забезпечуючи цілісність суб'єкта у здійсненні ним професійної діяльності, виступає вагомою умовою ефективного професійного зростання. У даному контексті самореалізація у професійній сфері потребує оцінки своїх можливостей, знань, умінь, навичок й дій індивіда як фахівця й професіонала, усвідомлення ціннісно-орієнтаційних і мотиваційних засад перебування у певній професійній групі та розуміння свого місця в ній. Водночас, професійна ідентичність безпосередньо переплітається з проблемами професійного самовизначення, професійної самосвідомості, професійного навчання, професіоналізму, професійної компетентності та інш.

Висновки. Таким чином, аналіз запропонованих підходів щодо осмислення ідентичності у міждисциплінарному дискурсі педагогічно-психологічних, філософських та соціологічних підходів засвідчує складність формування цього комплексного феномену й необхідності міжособистісної взаємодії та їх емоційно-психологічних нашарувань, соціальних механізмів самовизначення індивіда у соціальних групах та їх впливу на розвиток індивідуальних поглядів та переконань. У цьому контексті, ідентичність постає багатшаровою біологічною, психологічною та соціальною реальністю, складним утворенням, що вибудується на взаємообумовлених індивідуальних та колективних, особистісних та професійних підвалинах. Адже особистісна ідентичність (усвідомлення власної часової протяжності й інтегрування різноманітних образів «Я» в єдину цілісну систему, відчуття самототожності на основі усвідомлення власної унікальності та неповторності) перебуває у безперервному взаємозв'язку із соціальною (сприйняття особистісного «Я» у нерозривній єдності з соціально-груповими зв'язками). А тому правильний особистісний вибір професійного шляху виступає найвагомішою підставою досягнення внутрішньої цілісності індивіда й постає вагомим чинником професійного самовизначення і розвитку особистості у відповідній сфері трудової діяльності. Саме професійна ідентичність передбачає процес ідентифікації з професійною групою (відповідною професією та її носіями) та водночас базується на особистісній

компоненті, оскільки ефективність професійної діяльності перебуває в безпосередній залежності від індивідуальних характеристик фахівця

Тобто професійна та особистісна ідентичність реалізуються у нерозривній єдності і є нероздільними й взаємодоповнюючими чинниками досягнення внутрішньої цілісності та самототожності.

Перспектива подальших досліджень полягає у дослідженні теоретико-методичних та практичних аспектів формування професійної ідентичності курсантів військових закладів вищої освіти на засадах професійного самовизначення, професійного навчання та професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, В. (2006). Філософія освіти XXI століття: у пошуках перспективи. *Філософія освіти*, 3, 6-12. (Andrushchenko, V. (2006). Philosophy of education of the 21st century: in search of a perspective. *Philosophy of ducation*, 3, 6-12.
- Власевич–Харкова, Г. (2013). Сміслові виміри ідентичності у філософсько-культурологічних дослідженнях. *Вісник Львівського університету*, 3, 31-40. (Vlasevich–Kharkova, G. (2013). Semantic dimensions of identity in philosophical and cultural studies. *Visnyk of Lviv University*, 3, 31-40.
- Клибанівська, Т. М. (2020). Професійна ідентичність: теоретичний аспект. *Теорія і практика сучасної психології*, 1, 52-56. (Klybanivska, T. M. (2020). Professional identity: theoretical aspect. *Theory and practice of modern psychology*, 1, 52-56).
- Лукомська, С. О., Чуйко, О. В. (2013). Термінологічні аспекти професійної ідентичності. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського : зб. наук. праць*. Т. 2, 11 (99), 184–187. (Lukomska, S. O., Chuuko, O. V. (2013). Terminological aspects of professional identity. *Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V.O. Sukhomlynskyi*: coll. of science works Vol. 2, 11 (99), 184–187).
- Ляш, О. П. (2020). Професійна ідентичність як чинник самоздійснення особистості. *Габітус*, 14, 189-193. (Lyash, O. P. (2020). Professional identity as a factor of self-realization of the individual. *Habitus*, 14, 189-193).
- Терещенко, К. В. (2008). Соціальна ідентифікація в контексті організаційного розвитку. *Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. К.: Науковий світ. Т. I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 21–22, 32-36. (Tereshchenko, K. V. (2008). Social identification in the context of organizational development. *Actual problems of psychology: coll. scientific works of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine*. K.: Scientific world. T. I: Organizational psychology. Economic psychology. Social Psychology. Ch. 21–22, 32-36).
- Шапар, В. Б. (2007). *Сучасний тлумачний психологічний словник*. Х.: Прапор. (Shapar, V. B. (2007). *Modern explanatory psychological dictionary*. X.: Flag).
- Філософський енциклопедичний словник. Довідкове видання (2002) ; [під ред. В. Шинкарука]. К.: Абрис. (Philosophical encyclopedic dictionary. Reference edition (2002); [ed. V. Shinkaruk]. K.: Abris.

- Яблонська, Т. М. (2010). Ідентичність як предмет психологічного аналізу. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України*, 38, 378-387.
- (Yablonska, T. M. (2010). Identity as a subject of psychological analysis. *Scientific notes of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 38, 378-387).
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, Yous and Crisis*. L.: Faber and faber. New York: Norton, 336 p.
- Freud, Z. (1921). *Group Psychology and the Analysis of the Ego*. Vienna and Zurich: Massenpsychologie und Ich-Analyze.
- Jaspers, Karl. (1973). *Allgemeine Psychopathologie*. Berlin: Springer-Verlag.
- Tajfel, H. (1982). *Social identy and intelgroup relations*. Cambridge: Cambridge Univ, Press.
- Super, D. E. (1963). *Career development: self concept theory*. N. Y.: Harper & Row publ.
- Waterman, A. (1980). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review. *Developmental Psychology*, 18 (3), 341-358.

SUMMARY

Makukh Dmytro. Professional Identity in Interdisciplinary Discourse.

The article explicates the phenomenon of professional identity through the prism of an interdisciplinary approach in the context of the interaction of ideas, concepts and methodological principles of various spheres of humanitarian knowledge. On the basis of an analytical review of pedagogical-psychological, philosophical and sociological sources, the theoretical foundations of the formation of professional identity in an inextricable relationship with personal identity are disclosed.

The rethinking of the proposed approaches to the study of identity in the interdisciplinary discourse testifies to the complexity of the formation of this complex phenomenon and the need for interpersonal interaction and their emotional and psychological layers, social mechanisms of self-determination of an individual in social groups and their influence on the development of individual views and beliefs. In this context, identity appears as a multi-layered biological, psychological and social reality, a complex formation that will be built on interdependent individual and collective, personal and professional foundations. After all, personal identity (awareness of one's own time extension and integration of various images of "I" into a single integral system, a sense of self-identity based on awareness of one's own uniqueness and originality) is in a continuous relationship with social identity (perception of personal "I" in inseparable unity with social and group ties). Therefore, the correct personal choice of a professional path is the most important basis for achieving the inner integrity of an individual and is an important factor in professional self-determination and personal development in the relevant field of labor activity.

It is professional identity that involves the process of identification with a professional group (the relevant profession and its bearers) and at the same time is based on a personal component, since the effectiveness of professional activity is directly dependent on the individual characteristics of a specialist. Therefore, professional and personal identity are realized in inseparable unity and are inseparable and complementary factors in achieving internal integrity and self-identity.

Key words: identity, identification, personality, personal identity, social identity, professional identity.